www.turkishstudies.net/education

Turkish Studies - Educational Sciences

eISSN: 2667-5609

Research Article / Araştırma Makalesi

INTERNATIONAL
BALKAN
UNIVERSITY
Sponsored by IBU

Üstün Yetenekli Çocukların Benlik Algıları*

Gifted Children's Senses of Self

Şahin Oruç** - Sibel Çağır***

Abstract: Gifted children have a very important place for the future and their societies so it is also crucial to determine their thoughts about themselves. Generally, the gifted children are one of the ignored groups and learning their current situation, emotions, thoughts and expectations is one of the most important issues. Due to this importance, knowing the gifted children's thoughts is important in terms of both drawing attention by creating an interest to this issue and shedding light on future studies about gifted individuals. Also, the application process of the study is important in terms of providing the children with the freedom of expressing themselves. The aim of this study is to reveal gifted children's thoughts about themselves and their senses of self. In general the answer for the question "Who are gifted individuals for gifted individual?" is searched in the study. In parallel with this aim, the children who are determined as 'gifted' and aware of this feature, are asked what they think about themselves with semistructured interview form, and they are also wanted to write them on the given documents. The data obtained from gifted children, who are in 4th and 7th grade, participate in the study voluntarily and chosen with purposeful sampling, were examined via content analysis method and commented. As a result of the study it was found that the participants knew that ability and superior ability are two different concepts and they define them differently. Further, the characteristics of gifted individuals, their strong areas, weak areas and the areas they are interested in and the reasons why they are interested in were also found in the study. It was also observed that the affective features of gifted individuals were developed and superior just like their cognitive features. According to these results, the number of studies related to the characteristics of gifted individuals can be increased. They can be given the opportunity of expressing themselves. It is also advised that in decisions regarding the gifted individuals the studies just like this study in which the gifted individuals were participated should be applied.

Structured Abstract: Introduction: Community and future for a very important place in education of gifted individuals who have, as in many countries in Turkey is not at the desired level. Generally neglected gifted people's emotions and thoughts, their perceptions and expectations are important. We can learn these situations of gifted individuals in their own statements in the most accurate and realistic way.

The concept of self is defined as the attitudes, thoughts and emotions of the individual towards himself. In other words, the respect given to him and how he sees himself. Selfdevelopment continues for life. Knowing

* "Bu makale 10-12 Ekim 2019 tarihlerinde İstanbul Üniversitesinde düzenlenen 6. Ulusal Üstün Yeteneklilerin Eğitimi Kongresi'nde sunulan sözlü bildiriden genişletilerek yazılmıştır."

** Doç. Dr. Yıldız Teknik Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Sosyal Bilimler ve Türkçe Eğitim Bölümü
Assoc. Prof. Dr., Yıldız Technical University, Faculty of Education, Social Sciences and English Education Department
ORCID 0000-0001-8666-3654
sahinoruc44@hotmail.com

*** Yüksek Lisans, Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi
Graduate, Yıldız Technical University, Institute of Social Sciences, Turkish and Social Sciences Education
ORCID 0000-0002-8312-1152
cagirsibel@gmail.com

Cite as/ Atıf: Oruç, Ş. & Çağır, S. (2020). Üstün yetenekli çocukların benlik algıları. *Turkish Studies - Education*, 15(4), 2801-2822. <https://dx.doi.org/10.47423/TurkishStudies.44385>

Received/Geliş: 20 June/Haziran 2020

Accepted/Kabul: 27 August/Ağustos 2020

Copyright © INTAC LTD, Turkey

Checked by plagiarism software

Published/Yayın: 30 August/Ağustos 2020

CC BY-NC 4.0

or knowing oneself is important to increase the development of the individual. The interaction between the self and the person's life ensures that the development of the individual is high. But there must be a balance between the desired or thought self and the self that exists in the person. In the absence of this balance, the individual's thoughts about himself / herself will be negative. There is the belief that individuals with positive selfconcept are safe, valuable, successful and important (Altunay, 2006: 47). According to Yörükoğlu (2000), the concept of self is the result of an individual's selfevaluation, comprehension and perception process. It can also be thought that how the self perceives his / her environment with himself and forms the basis of intercultural behavior differences that result from this perception (Kağıtçıbaşı, 2004).

In our country, it is seen that certain individuals have to go through certain stages in order to identify gifted individuals. Knowing the thoughts of individuals who are diagnosed with gifted skills through these stages can guide both the studies on gifted people and help in determining whether an individual is gifted or not. In this case, it is expected that the data obtained in our research will shed light on the decisions to be made for the gifted individuals, the applications to be made, or the things to be done in the development of the methods that we will use in determining the superior ability. For this reason, the opinions of the individuals who were diagnosed as gifted were revealed through the interview form. It is expected that this research, which allows to see the gifted person through the eyes of the gifted person or to recognize the gifted person from the gifted person's item, is expected to be applied in the studies aimed at the gifted ones.

Method

In this study which is qualitative research; The data were obtained through “semistructured interview technique inden, one of the interview techniques included in qualitative research designs. The reason for choosing the interview technique in this research is that it is aimed to determine the perceptions, emotions, thoughts, tendencies, value judgments and beliefs of the gifted individuals who form the working group about themselves and that this will be achieved through the best interview.

Our research; Homogeneous Sampling, which is one of the purposeful sampling types that we use to identify participants; defined persons with certain characteristics. Ekiz, 2017 gives the following example: örnekleme The sampling technique to be used in a study aimed to examine the working habits of gifted students in the same class is homogeneous sampling Ek (Ekiz, 2017: 105). In the study group; criterion is that they have gifted diagnoses, that they know that they are gifted and that they are receiving education for gifted children. In this research, gifted individuals who were diagnosed in the same classes and were aware of their diagnoses constitute the sample group of the study.

Findings

In this section, the answers of the participants to the interview questions were examined by the researchers and the themes were determined according to the data. During the analysis of the data, it was seen that the 4th and 7th grade opinions formed common themes. The frequencies are therefore given under common themes. The answers given for each interview question are given in frequency and percentage in separate tables. Since the data were obtained in a semistructured interview form, it was seen that one of the participants gave answers to more than one theme. Therefore, the percentage of repetition is taken for each theme. The tables were interpreted by considering the responses of the participants. In addition, comments were supported by quoting directly from participant opinions. Participants' opinions were given with “K ken.

Results and Discussion

In this section, the results of the table analyzes in the findings and interpretations of the data obtained from the interview questions are given separately for each question. As each table and theme is examined and interpreted in detail in the findings and interpretations, the general conclusion and discussion of these results are given in this section.

When the answers of the participants to all questions were examined in general, gifted individuals; They explained the reasons for their interest in history with the love of their homeland, and in their examples they gave answers that required moral consciousness and value such as animal love, being sensitive, especially being altruistic for their families. Significant progress has been made in individuals as a result of directing these traits found in gifted individuals especially by their families. For example, they have the gains they will be proud of, such as the ability to play 5 instruments with the guidance of the family of the individual who thinks that their dexterity and ear are good.

Developing improvements and innovations for gifted individuals, where gifted individuals are important values of the future and today, will lead to positive situations and results for the country and all humanity. For this reason, it is recommended that we do not recognize this research superior, in which gifted individuals have the opportunity to express themselves and that reveal their selfperceptions, and it is recommended to apply in terms of the decisions we will make, the applications to be made and the things to be done.

Keywords: Social Studies, Intelligence, Sense of Self, Skill, Superior Ability,

Öz: Toplum ve gelecek için önemli bir yere sahip olan üstün yetenekli bireylerin kendilerine yönelik düşüncelerini tespit etmek oldukça önemlidir. Genellikle ihmal edilen gruplardan biri olan üstün yetenekli çocukların şu an ki durumlarının, duygularının, düşüncelerinin ve beklentilerinin ne olduğu en önemli konulardan biridir. Bu önemden dolayı üstün yetenekli çocukların düşüncelerini bilmek, hem bu konuya ilgi oluşturup dikkat çekmek açısından hem de üstün yetenekli bireylerle ilgili yapılacak çalışmalara ışık tutması açısından bu araştırma önem taşımaktadır. Ayrıca çocuklara kendilerini ifade edebilme özgürlüğünün verilmesi açısından da çalışmanın uygulamaya süreci önem arz etmektedir. Araştırmanın amacı, üstün yetenekli çocukların kendileriyle ilgili düşüncelerini ve benlik algılarını ortaya koymaktır. Araştırmada genel anlamda “Üstün yetenekli bireyler açısından üstün yetenekli bireyler kimdir? sorusuna cevap aranmaktadır. Bu amaç doğrultusunda, üstün yetenekli olduğu tespit edilmiş ve bu özelliklerinin farkında olan çocuklara, kendileriyle ilgili düşünceleri yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığı ile neler olduğu sorulmuş ve verilen dokümanlara yazmaları istenmiştir. Araştırmada 4. ve 7. sınıflardan gönüllü olarak katılım sağlayan amaçlı örneklem yöntemiyle seçilen üstün yetenekli çocuklardan elde edilen veriler, içerik analizi yöntemiyle incelenerek yorumlanmıştır. Araştırma sonucunda; katılımcılar yetenek ve üstün yetenek kavramlarının ayrı kavramlar olduğunun farkında olduğunun ve bu kavramları farklı şekilde tanımlamalarına varılmıştır. Üstün yetenekli bireylerin özelliklerine, güçlü oldukları alanlara, zayıf oldukları alanlara ve ilgi duydukları alanlar ile ilgi duyma sebeplerinin neler olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır. Üstün yetenekli bireyler, bilişsel özellikleri gibi duyuşsal özelliklerinin de gelişmiş ve üstün olduğunu ifade etmişlerdir. Bu sonuçlara göre üstün yetenekli bireylerin özelliklerine yönelik çalışmalar artırılabilir. Kendilerini ifade etme fırsatları sağlanabilir. Üstün yetenekli bireyler ile ilgili alınacak kararlarda üstün yetenekli bireylerin görüşlerinin yer aldığı bu gibi çalışmalara başvurulması tavsiye edilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Bilgiler, Benlik Algısı, Üstün Yetenek, Yetenek, Zekâ,

Giriş

Toplum ve gelecek için çok önemli bir yere sahip olan üstün yetenekli bireylerin eğitimi birçok ülkede olduğu gibi Türkiye’ de de istenilen düzeyde değildir. Genellikle ihmal edilen üstün yeteneklilerin içerisinde bulundukları duygu ve düşünceleri, kendilerine yönelik algıları, beklentileri gibi durumlar önem arz etmektedir. Üstün yetenekli bireylerin bu durumlarını en doğru ve gerçekçi şekilde kendi ifadelerinden öğrenebiliriz.

Benlik kavramı, bireyin kendisine yönelik tutumları, düşünce ve duyguları olarak tanımlanmaktadır. Bir diğer ifadeyle kişinin kendisine vermiş olduğu saygı ve kendisini nasıl gördüğüdür. Benlik gelişimini yaşam boyu devam ettirmektedir. Bireyin kendisini tanıması veya bilmesi, bireyin gelişimini artıracak öneme sahiptir. Benlik ile kişinin yaşamında etkileşimin olması, bireyin gelişiminin de yüksek olmasını sağlar. Fakat istenen veya düşünülen benlik ile kişide var olan benlik arasında bir dengenin olması gerekir. Bu dengenin olmaması durumunda bireyin kendisine yönelik düşünceleri olumsuz olacaktır. Olumlu benlik kavramına sahip olan bireylerde kendilerini güvenli, değerli, başarılı ve önemli olduğu inancı bulunur (Altunay, 2006: 47). Yörükoğlu (2000)’ e göre benlik kavramı bireyin kendini objektif değerlendirip, kavraması ve algılaması sürecinin sonucudur. Benlik kişinin çevresini kendisiyle birlikte nasıl algıladığı ve bu algı sonucu oluşan kültürler arası davranış farklılıklarının temelini oluşturduğu da düşünülebilir (Kağıtçıbaşı, 2004).

Bireyler hakkındaki derin, detaylı ve doğru bilgiler, kendileri tarafından dile getirilerek öğrenilebilir. Özellikle çocukların duygu ve düşünceleri konusunda yorum yapabilmek veya bazı kanılara varabilmek için temel kaynak olarak çocukların kendileriyle ilgili ifadelerine başvurulabilir. Bu durum doğrudan çocuğun kendi bakış açısından kendisini nasıl tanımladığını, görüşlerini, duygu ve düşüncelerinin neler olduğu hakkında bize bilgiler verebilir. Ayrıca doğrudan çocuğun gözünden olaylara, dünyaya bakışının nasıl olduğu hakkında da birtakım bilgiler sunabilir. Ayrıca bir çocuğa kendisi hakkındaki düşüncelerinin ne olduğunu aktarabilme ve kendisini onun dilinden öğrenme imkânı sunmanın çocuğa, kendisini önemli bir birey ve görüşlerinin önemsendiği algısını oluşturacağı da düşünülmektedir. Üstün yetenekli çocukların da kendilerine yönelik düşüncelerinin neler olduğu bir merak konusudur.

Üstün yetenekli veya üstün zekâlı bireylerin özellikleri, düşünceleri, duyguları ve benlik algıları gibi durumlar üzerine tanımlamalar yapabilmek için zekâ kavramına bakmak gereklidir. Ancak zekâ üzerine birçok çalışma yapılmasına rağmen kavramın evrensel veya genel geçer bir tanımı yapılamamakla birlikte zekâ kavramına yönelik çok sayıda tanım ve ifade söz konusudur. Ayrıca bireylerin üstün yetenekli olarak belirlenmesi için bazı testler ve uygulamalar yapılmaktadır. Zekâ testlerindeki mantığı anlayabilmek için de zekâ kavramını ve nasıl bir yapıya sahip olduğunu kavramak gerekir.

Zekâ Nedir?

Çok sayıda zekâ tanımı ile karşılaştığımız literatür taramasında zekâ kavramının anlamında ortak bir görüşe varılamadığı söylenebilir. Ayrıca zekâ ile akıl kavramlarının ayrı kavramlar olarak belirtildiği görülmüştür. Zekânın yapısına her alanın yaklaşımı farklı şekillerde olabileceği gibi zekânın hangi anlamlara geldiği konusunda da farklı tanımlar bulunmaktadır.

Zekâ kavramının tanımlamak ne olduğunu anlamak uzun zamanlardan beri insanları meşgul etmesine rağmen hala genel geçer bir tanımı bulunmamaktadır. Zekâ kavramına yönelik oldukça fazla tanımlamalar bulunmaktadır. Genel olarak yapılan araştırmalarda zihnin işlevleri ve performansına göz önüne alınarak tanımlamalar yapılmıştır. Bu açıdan zekânın genel tanımlaması yeni ve şaşırtıcı durumlarda uyum sağlayabilme soyutlamalar yapabilmek ve problem çözme becerisi olarak tanımlanmaktadır. Zekâ problem çözme, öğrenme ve soyutlamalar yapabilmek yeteneğidir. Zekâ bireysel farklılıklar arasında yer alır. Bireyler zekâları bakımından birbirinden farklı özellikler göstermektedirler (Selçuk, 2009: 25-75). Zekâ açık uçlu bir kelime olduğu için evrensel bir tanımı bulunmamaktadır. Bu anlamda biyologlar zekâyı çevreye uyum sağlama kabiliyeti olarak ele alırken, eğitimciler açısından öğrenme, psikologlar açısından ilişkileri anlama, bilgisayarlılar ise bilgiyi işleme kabiliyeti olarak farklı açılardan ele almaktadır (Doğan, 2002: 17). Türk Dil Kurumu'na göre zekâ; "İnsanın düşünme, akıl yürütme, objektif gerçekleri algılama, yargılama ve sonuç çıkarma yeteneklerinin tamamı" www.tdk.gov.tr (28.03.2019). şeklinde tanımlanmaktadır. Zekâ, kişinin düşünebilme, yaşantısı boyunca akıl yürütme, gerçekleri kavrama, algılama, yargılama ve sonuç çıkarma yeteneklerinin tamamıdır <https://www.zeka.gen.tr/zekabolumleri.html>. Zekâ bireyin problem ve sorunlara çözüm geliştirirken ve çevreye uyum sağlarken yetenek ve becerilerini kullanabilme potansiyelidir (Gürün, 1991:128). Doğan, (2002: 16), zekâyı: "Beynin algılama hızı" olarak genel anlamda bir tanımlama yapmıştır.

Yılmaz (2017: 1-2) zekâyı; nesneler arasındaki ilişkiyi algı veya kavram yoluyla anlama, düşünebilme, bir hedefe yönelik çözümler bulma, karar kılma, yargılayabilme ve sonuç çıkarabilme yetenekleri şeklinde tanımlamıştır. Çok sayıda zihinsel yeteneğin farklı durum ve şartlarda kullanımı zekâ iledir. Bireyin daha önce deneyimlemediği veya beklenmedik durumlarda adapte olabilmesi, uyum sağlaması, durumu anlayabilmesi ve öğrenmesi, analiz edebilmesi ve duyular aracılığı ile algılayabilmesi de zekâ aracılığı ile gerçekleşmektedir.

Zekâ ile akıl kavramları arasındaki farka Yılmaz (2017), aklın modellenemezken zekânın modellenebilme durumu üzerinden açıklık getirmiştir. Bu durumda akıl, genetik yoluyla aktarılan

özelliklerin, çevre koşulları ile etkileşimi sonucunda meydana gelen, değişiklik gösteren ve durağan olmayan özelliklere sahip bir yapıdır. Bu durum aklın modellenenebilmesini engellemektedir. Zekâ ise tüm insanlarda doğuştan belirli oranlarda var olan bir yapıdır. Zekâ eğitim, deneyimler ve bilgi birikimleri ile geliştirilebilir. Bir bilgisayara da bir problemi anlayıp çözümler üretebilmesini sağlayabilmek için de zekâ modellenmektedir (Yılmaz, 2017:1-2). Zekânın hem modellenenebilmesi hem de ölçümünün zor olması konusunda zekânın sahip olduğu çok boyutlu yapısı gösterilebilir. Ayrıca Doğan, (2002: 19)' da belirttiği gibi zekâ üzerinde hem kalıtımın hem de çevresel faktörlerin etkisinin olması gösterilebilir. Zekâ kavramına yönelik farklı tanımlamalar olmakla birlikte günümüzde zekânın sabit bir olgu olmadığı ve kalıtımın etkisinin yanı sıra çevresel faktörlerin etkisi ile de değişiklik gösterebilen bir yapı olduğu ve üzerinde sürekli araştırma ve çalışmaların gerçekleştirildiği söylenebilir (Çağır, 2020: 53).

Zekânın bu çok boyutlu diyebileceğimiz yapısında üstün yeteneklilerin nasıl belirlendiğine, zekanın hangi bölümünde yer aldığına bakmak gereklidir. Bu bağlamda zekâ testleri ve neticesinde belirlenen zekâ bölümleri söz konusudur. Bireylerin üstün yetenekli olarak tanımlanmasında zekâ test ve bölümleri göz önüne alınmaktadır.

Zekâ Testleri ve Zekâ Bölümü

Zekânın ne olduğunu açıklamak için ortaya atılan kuramlarda, zekâyı genel, görsel ve mekanik, sözel ve sayısal gibi çeşitli etkenlerin oluşturduğu ve zekânın anlaşılabilmesinin yolu bu etkenlerin de anlaşılmasına bağlanmıştır. Zekâ testleri de bu amaca hitap edebilecek şekilde hazırlandığı için sözel yetenek, sayısal yetenek ve performans gibi alt bölümleri ölçebilecek şekilde oluşturulmuştur (Selçuk, 2009:75).

Bireyin yaratıcılık, kavrama ve anlama yeteneklerini ortaya çıkarmayı hedefleyen zekâ testleri, uygulandığı kişi sayısına göre bireysel ve grup zekâ testleri olarak ikiye ayrılmaktadır. Ayrıca zekâ testleri uygulanacak yaş grubuna göre farklı uygulamalar ile gerçekleştirilmektedir. İlk zekâ testi, Alfred Binet tarafından düşük ve geri kalmış zekâ düzeyinde olan bireylere eğitim vermek amacıyla geliştirilmiştir. Bu zekâ testinde yaşa göre bir gruplama söz konusuydu. Geliştirilen test aynı yaş grubundaki çocukların zekâ derecelerini karşılaştırmaya ve kıyaslamaya imkân sağlarken farklı yaş gruplarındaki bireyler için kıyaslamaya gidilemiyordu. Bu problemin giderildiği test ise Wechsler' in yetişkinler için geliştirmiş olduğu zekâ testidir. Bu zekâ testi ile yaş seviyelerine göre bir gruplamaya gidilmemiş, soruların zorluk seviyeleri göz önüne alınmıştır. Weschler zekâ testinde sözel ve performans testleri bulunmaktadır. Böylelikle sözel zekâ, performans zekâ ve tüm zekâ bölümleri için üç ayrı puan elde edilmesi sağlanmıştır (Yılmaz, 2017: 2-3).

Zekâ testleri ile zekâ bölümleri için farklı şekillerde puanlar elde edilmektedir. Bu durumda zekâ bölümüne değinmek gerekmektedir.

Zekâ bölümleri, kişinin zihin gücünün ne kadar olduğunu gösteren değerlerdir. İnsanlarda ortalama zekâ bölümü 100 olarak kabul edilir. Zekâ bölümü, IQ (Intelligence Quotient) olarak adlandırılmaktadır <https://www.zeka.gen.tr/zeka-bolumleri.html>

Uzun (2006: 6-7), Bireylerin katıldıkları zekâ testi sonuçlarının bireyin zekâ yaşını verdiğini belirtmiştir. "Intelligence Quatient" kelimelerinin ilk harfleri "IQ" zekâ ölçüsü birimi olarak kullanılmaktadır.

Zekâ bölümlerine göre bireyler sınıflandırılmakta ve sahip olduğu zekâ bölümü yani IQ' suna göre yorumlanmakta ve değerlendirilmeler olmaktadır. Dünya Sağlık Örgütü (WHO) zekâ bölümlerine göre yaptığı zekâ sınıflandırması aşağıda verilmiştir (<https://www.zeka.gen.tr/zeka-bolumleri.html>).

Derin Zihinsel Engel: Zekâ bölümü 20 ve altında

Ağır Derecede Zihinsel Engel: Zekâ bölümü 21-35

Orta Derecede Zihinsel Engel: Zekâ bölümü 36-50

Hafif Derecede Zihinsel Engel: Zekâ bölümü 51-70

Sınırdaki Zekâ: Zekâ bölümü 71-79

Donuk Zekâ: Zekâ bölümü 80-89

Normal Zekâ: Zekâ bölümü 90-109

Parlak Zekâ: Zekâ bölümü 110-119

Üstün Zekâ: Zekâ bölümü 120-129

Çok Üstün Zekâ: Zekâ bölümü 130 ve üstü olarak sınıflandırılmıştır.

Üstün yetenekli bireyler için zekâ bölümleri incelendiğinde, zekâ bölümü 111-129 “üst sınır zekâ” olarak tanımlanmaktadır. Bu IQ’ daki bireylerde hızlı öğrenme, geniş hayal kurma gücü bulunmakta ve akılda tutma özelliği gelişmiş durumdadır. Ayrıca, kelime kapasiteleri geniş olan bu bireylerde hızlı konuşma söz konusudur. Ayrıntılara dikkat etme ve mizah kabiliyetleri yüksektir. 130-160 zekâ bölümü üstün zekâ olarak tanımlanmaktadır. 160 ve üzeri ise “dahi grup” olarak tanımlanmaktadır. Dahiler ise birden fazla alanda hızlı gelişim göstermektedirler. İnsanı şaşırtacak derecedeki keskin zekâyâ sahip olan dâhiler dile yatkınlıkları bulunmaktadır. Sahip oldukları bu zekâ alanı ile dâhiler çevresindekileri sönük bırakarak belli olmaktadırlar (<https://www.zeka.gen.tr/zeka-bolumleri.html>).

110-130 ZB sahip bireyler “üstün zekâlılar” olarak tanımlanabilir. 130 -200 ZB sahip bireyler “çok üstün zekâlılar” olarak tanımlanmaktadır. Her bir zekâ bölümüne sahip bireyler özellikleri yetenek ve becerileri de farklılık göstermektedir. 110-130 ZB üniversite öğrenimini kolaylıkla gerçekleştirebilecek bir grup olarak yorumlanabilmektedir. 130- 200 ZB sahip bireyler ise çabuk öğrenme gücüne sahip, öğrenmeye karşı istekli ve soyut düşünme becerisi gelişmiş bireyler olarak yorumlanmaktadır. Ayrıca “özel üstün yetenekli bireyler” grubunda ise resim, müzik fen bilimleri gibi bazı belirli alanlarda yaşlılarına kıyasla daha ileri aşamada olan bireyler olarak yorumlanmaktadır. Bu yorumlamalar bireyin sahip olduğu zekâ bölümüne göre yapılmaktadır. Zekâ testi sonucu çok yüksek olan yani ileri zekâlı bireylerden beklentiler genellikle artmaktadır. Bunun yanı sıra nasıl olsa biliyor mantığı ile ihmal edilen bir grup olmaktadırlar (Selçuk, 2009: 76-79). Üstün yetenekli bireylerin en çok karşı karşıya kaldığı durumların bu vb. durumlar olduğu söylenebilir.

Zekâyı çok sayıda faktörün oluşturduğu kabul edilmektedir. Bu duruma göre; zekâyı oluşturan etmenlerin böylesine çok olmasına rağmen zekâ bölümünün (IQ) ise sadece bazı faktörler dikkate alınarak ve ortalama puana göre belirlenmesi doğru bir değerlendirme olarak kabul edilmemektedir. Zekâ bölümü, tüm etmenlerin dikkate alınmasıyla belirlenebilir (Uzun, 2006: 7).

Selçuk (2009: 25), zekânın yalnızca matematik ve dil ağırlıklı olarak yani IQ teorisine göre düşünülmemesi gerektiğini ifade etmektedir. Doğan (2002: 18), zekânın ölçülmesi konusunda yaptığı taramada; uzmanların IQ’ nun zekânın yalnızca tek bölümünü ölçebildiğini ve zekâ gibi çok boyutlu özelliklere sahip, insandan insana farklılık gösterebilen bir yapının yalnızca IQ ile ölçülmesinin yetersiz olduğu sonucuna varılmıştır. Bu ifadeler doğrultusunda IQ testlerinin zekâ gibi çok boyutlu bir kavramın belirlenmesinde yetersiz kalacağı söylenebilir. Selçuk (2009: 76)’ da zekâ testlerinin kuramlarla sınırlı kaldığı ve ölçme esnasında birçok etkenin bulunmasından dolayı kesin sonuçlar vermediğini belirtmektedir.

Zekâ bölümünün belirlenmesinin oldukça önemli olduğu söylenebilir. Ancak zekânın sahip olduğu özelliklerin belirlenmesinin güç olduğu ve bu konuda yapılacak çalışmalara ihtiyaç olduğu söylenebilir. Böyle bir durumda üstün yetenekli bireylerin tespitinin de oldukça önemsenmesi gerektiği söylenebilir. Bir üstün yetenekli tepitinde bireyin birçok alandaki kabiliyetine, becerisine,

sözel ve sayısal alanlardaki başarısına, yaratıcılığına, problem çözme yeteneğine, sorunlar karşısında çözümler geliştirebiliyor olması gibi birçok duruma bakılması gerektiği söylenebilir.

Zeka bölümlerinin belirlenmesi gibi üstün yeteneklilerin tespitinin önemli olduğu da anlaşılmaktadır. Bu tespitin önemi konusunda (Oruç, Ateş, Çağır, 2019:268), üstün yetenekli bireylerin zamanında tanılanmaması ve eğitim programı oluşturulamaması toplumlar için telefi edilemez sonuçlar doğuracağını ifade etmektedir. Bu anlamda Selçuk, (2009: 75), da içerisinde bu kadar çok yeteneği barındıran zekânın, yalnızca bir etkenle açıklanamayacağını belirterek bu tespit sürecine önem verilmesi gerektiği anlaşılmaktadır.

Zekâ kavramının tanımında olduğu gibi üstün yetenekli birey tanımında da çok sayıda görüş ve tanımlama söz konusudur. Hatta bu bireylerin ifade bulduğu kavramda dahi ortak bir görüş olmadığı söylenebilir. 110-130 zekâ bölümüne sahip olan bireyler, üstün yetenekliler, üstün zekâlılar, özel yetenekliler, dâhiler vb. kavramlarda tanımlamaları ile karşılaşmıştır. Belirtmek gerekir ki bu bireyler için hangi kavramın kullanılacağı konusunda bir görüş birliği bulunmamakla birlikte yaygın ifade üstün yetenek ve üstün zekâ olarak karşımıza çıkmaktadır.

Üstün Yeteneklilik ve Benlik Algısı

Milli Eğitim Bakanlığı (1991) tarafından düzenlenen 1. Özel Eğitim Komisyonu ön raporunda “üstün zekâ” ve “üstün özel yetenek” kavramlarının tamamı “üstün yetenek” başlığı altında toplanmış ve üstün yetenekliler, genel ve/veya özel yetenekleri açısından, yaşitlarına göre yüksek düzeyde performans gösterdiği, konunun uzmanları tarafından belirlenmiş kişiler olarak ifade edilmiştir (Özel Eğitim Konseyi Ön raporu, 1991: Akt. Yürük, 2003: 1).

Üstün yeteneklilerin eğitim kurumları olan Bilim ve Sanat Merkezleri Yönergesi’ nde özel yetenekli öğrenci olarak nitelendirilen bu bireyler, yaratıcılık, sanat ve liderlik kapasitesi veya özel akademik alanlarda yaşitlarına göre yüksek oranda performans gösteren öğrenciler olarak tanımlanmıştır (Bilsem Yönergesi, 2007). Üstün yetenekli bireylerin hem bilişsel hem de duygusal gelişimlerinin yüksek olmasıyla bağlantılı olarak güçlü olma, mükemmeliyetçi olma ve duyarlı olma kişilik özellikleri görülmektedir. Bu tür kişilik özelliklerin bireyin yetişkin döneminde yüksek ahlaki duyarlılığa sahip olacağını gösterir (Hökelekli ve Gündüz, 2004:133). Üstün yetenekliler zihinsel, fiziksel, sosyal ve kişilik özellikleri bakımından normal gelişim gösteren akranlarından farklılık göstermektedirler. Üstün yetenek kavramı sadece belirli bireylerin belirli özellikler bakımından değerlendirildiği bir özellik değil, yetenek alanı ve düzeyi farketmeksizin bütün bireylerde gözlenen özelliklerin görülme derecesi ve sıklığının oranıdır (Akarsu, 2004).

Üstün yetenekli olsun veya olmasın bireyler arasında zekâ farklılığı bulunabilir. Zekâ farklılığı söz konusu olan bireyler toplumdan dışlanmamalı ve kazandırmak için her türlü çaba sarf edilmelidir. Üstün yetenekli bireyler toplumda normal zekâda olanları sönük bıkalırlar. Bu dengeyi kurabilmek için gelişme çağındayken ailenin ve çevrenin bireyler üzerindeki desteği oldukça önem arz etmektedir (<https://www.zeka.gen.tr/zekabolumleri.html>). Ayrıca bu durumun bireyin benlik algısının şekillendirmesinde de etkisi olduğu düşünülmektedir. Bireyde olumlu benlik algısı oluşturabilmek için gelişimini yükseltmekte ve sosyal çevresinde olumlu bir ortamda olmasını sağlanması durumunda, bireyin yaşamına ve performansına olumlu yönde katkı sağlayabilir.

Üstün yetenekli bireylerin tarihe ve tarihi süreç içerisindeki topluluklara yön veren bireyler olduğu söylenebilir. Üstün yetenekli bireylerin tespit edilmesi, doğru eğitim verilmesi ve doğru şekilde yönlendirilmeleri açısından önemlidir. Bu tespit ve eğitim; tarihe ve topluluklara olumlu yönde katkı sağlayacak bireyler yetiştirmeyi sağlayacaktır. Ayrıca verilen eğitim ile üstün yetenekli bireylerin, kendileri ve diğer insanlar hakkındaki algıları da şekillendirmesi bakımından etkili olabilir (2006, 1).

Kişinin kendisini görüş ve algılayış biçimi olarak ifade edilen benlik kavramı üstün yetenekli öğrenciler için farklılık göstermektedir. Alanda yapılan araştırmaların bazıları üstün yetenekli

çocukların benlik saygısının daha erken yaşlarda geliştiğinin göstermektedir. Üstün zekalı ve üstün yetenekli öğrencilerin yetenekli ve üstü düzey gelişim gösterdiği alanlarda benlik algıları pozitif korelasyon gösterirken, diğer sosyal ve fiziksel becerilerinde güven eksikliği duyabilmektedirler (Bakır, 2015:32). Diğer bir “büyük balık küçük havuz etkisi” görüşünde ise normal öğrenciler arasında sürekli yüksek başarı gösteren üstün yetenekli çocuklar oldukça yüksek bir akademik benlik algısı gösterirken, kendileri gibi üstün yetenekli olan öğrenciler arasında sürekli yüksek başarı gösteremedikleri için benlik algıları olumsuz etkilenebilmektedir (Marsh ve Hau, 2003). Bununla birlikte literatürde üstün yetenekli çocukların zekalarının etkin bir savunma mekanizması geliştirerek, karşılaşılan olumsuz durumları yenmelerinde yardımcı olduğu ve benlik algılarının daha olumlu olduğu görüşleri de bulunmaktadır (Ataman, 2004). Dünyaya gelişinden sonraki ilk yıllarında herhangi bir yaşantısı bulunmayan üstün yetenekli çocuğun düşünme yeteneği oluşmamıştır. Büyüdükçe çevresiyle etkileşimi artan birey kendisiyle ilgili yargıları artarak devam etmektedir (Cüceloğlu, 2000). Bu hususta bireyin benlik algılarının gelişmesinde anne babayla etkileşim, çevre, okul, özel yetenekler oldukça önemli bir yere sahiptir.

(Karagöllü, 1995) üstün yetenekli olarak nitelendirilmenin çocuk üzerinde olumlu bir etki oluşturacağı ve bu durumun çocuğun benlik algısında pozitif bir etki oluşturacağı görüşünü savunmuştur.

Ülkemizde de üstün yetenekli bireylerin belirlenmesi için belirli bazı aşamalardan geçmesi gerektiği görülmektedir. Bu aşamalardan geçip üstün yetenekli tanısı konulan bireylerin bazı konulardaki düşüncelerini bilmek hem üstün yetenekliler konusunda yapılacak çalışmalarda yön verebileceği gibi hem de bir bireyin üstün yetenekli olup olmadığı tespitinde nelere bakılması gerektiği gibi bir durumda yardımcı olabilir. Bu durumda üstün yeteneği tespit ederken kullanacağımız yöntemlerin geliştirilmesinde, üstün yetenekli bireyler için alınacak kararlarda, yapılacak uygulamalarda veya yapılması gerekenler için araştırmamızda ulaştığımız verilerin ışık tutacağı beklenmektedir. Bu nedenle araştırma üstün yetenekli tanısı konulan bireylerin görüşme formu aracılığı ile kendileri hakkındaki düşünceleri ortaya konulmuştur. Üstün yeteneklinin gözünden üstün yetenekliyi görmek veya üstün yeteneklinin kaleminden üstün yetenekli bireyi tanımayı sağlayan bu araştırmaya üstünlere yönelik çalışmalarda başvurulması beklenmektedir.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırma, İstanbul ili, Sultangazi ilçesinde yer alan Prof. Dr. Necmettin Erbakan Bilim ve Kültür Merkezi’nde 2018-2019 akademik yılında eğitim gören, üstün yetenekli oldukları tespit edilen, ayrıca eğitim aldıkları kurumda da üstün yeteneklilere özgü bir müfredat ile eğitim alan 4. ve 7. sınıf öğrencileri ile sınırlıdır.

Araştırmanın Önemi

Üstün yetenekli bireylerin tanılanmasında tüm etmenlerin göz önüne alınması önemlidir. Bu açıdan üstün yetenekli tanısı koyulan bireylerin bakış açılarını anlamak, onlara göre üstün yeteneğin ve üstün yeteneklilerin nasıl olduğunu tespit edebilmek oldukça önemlidir. Üstün yeteneklinin gözünden üstün yetenekli nedir, nasıldır sorularının cevaplarına ulaşabilmek, üstün yeteneklilerin tanılanmasında, üstün yetenekli bireylere yönelik yapılacak uygulamalarda, onlar hakkında kararlar alınabilmesi açısından başvurulabilecek bir kaynak olabileceği düşünülmektedir. Bu da araştırmanın önemini ortaya koymaktadır.

Üstün yetenekli çocuklar ile ilgili literatür taraması sonucunda, üstün yetenekliler ile ilgili çalışmalar olsa da bu alanda yapılan araştırmaların az sayıda olduğu görülmüştür. Bu araştırma üstün yetenekli çocukların özelliklerini, duygu ve düşüncelerini anlamada ve üstün yetenekli çocuklara yönelik tanımlamalar yapılırken ışık tutacaktır. Üstün yeteneklilere yönelik bir atıfta bulunurken doğrudan onların kendilerine yönelik algılarından ve düşüncelerinden yararlanmak önem arz etmektedir.

Yöntem

Veri Toplama Araçları

Nitel araştırma olan bu çalışmamızda; nitel araştırma desenleri içerisinde yer alan görüşme tekniklerinden “yarı yapılandırılmış görüşme tekniği” ile verilere ulaşılmıştır. Bu çalışmada görüşme tekniğinin tercih edilmesinin nedeni, çalışma grubunu oluşturan üstün yetenekli bireylerin kendileriyle ilgili algılarını, duygularını, düşüncelerini, eğilimlerini, değer yargılarını ve inançlarının neler olduğunu tespit edilmesinin amaçlanmış olması ve bunu da en iyi görüşme ile elde edileceği düşüncesindedir.

Görüşme tekniği, nitel araştırmalarda sıklıkla kullanılan veri toplama araçlarından biridir. Nitel araştırmalarda görüşme soruları daha az yapılandırılmış olmalı, açık uçlu sorularla yürütülmelidir. Araştırmada görüşme sağlanan katılımcıların genel veya soyut düşüncelerinden çok araştırma konusuna yönelik düşüncelerini açığa çıkaracak şekilde olmalıdır (Gürbüz ve Şahin: 430). Bu nedenle araştırmada katılımcıların kendilerine yönelik düşüncelerini ortaya çıkarmak amacıyla yarı yapılandırılmış görüşme soruları ile veriler elde edilmiştir.

Çalışma Grubu

Nitel bir araştırma olan bu çalışmamızda; amaçlı örnekleme türlerinden homojen örnekleme tekniği ile katılımcılar belirlenmiştir. Amaçlı (Olasılık dışı) örnekleme, genellikle nitel araştırma yöntemlerine dayalı araştırmalarda kullanılan bu örnekleme, kendi içerisinde alt başlıklara ayrılmaktadır. Amaçlı örnekleme tekniğinin farklı alt başlıklarındaki örneklemlerin amacı; araştırma sonuçlarını doğrudan evrene genellemek değildir. Tam tersine araştırılan durum veya kişiler detaylı ve derinlemesine betimlenmeye çalışılmaktadır (Ekiz, 20017: 105).

Araştırmamızda; katılımcıları belirlerken yararlandığımız amaçlı örnekleme çeşitlerinden biri olan Homojen Örnekleme; belirli özelliklere sahip, tanımlanmış kişilerden oluşmaktadır. Ekiz, 2017’ nin verdiği örnek şöyledir: “Aynı sınıfta öğrenim gören üstün zekâlı öğrencilerin çalışma alışkanlıklarının incelenmesinin amaçlandığı bir araştırmada kullanılacak örnekleme tekniği homojen örneklemedir.” (Ekiz, 2017: 105). Araştırmacılar tarafından çalışma grubunda yer alan çocukların; üstün yetenekli tanılarının olması, çocukların üstün yetenekli olduklarını biliyor olmaları ve üstün yetenekli çocuklara yönelik bir eğitim alıyor olmaları ölçüt olarak belirlenmiştir. Bu çalışmada da aynı sınıflarda öğrenim gören tanımlanmış ve tanılarının farkında olan üstün yetenekli bireyler, araştırmanın örnekleme grubunu oluşturmaktadır.

Belirlenen örnekleme grubu, 2018- 2019 akademik yılında Prof. Dr. Necmettin Erbakan Bilim ve Kültür Merkezi’ nde üstün yetenekli bireylere yönelik eğitim gören 4. ve 7. sınıf üstün yetenekli öğrencilerden oluşmaktadır. 4. sınıftan 15 öğrenci, 7. sınıftan 12 öğrenci çalışma grubunda gönüllü olarak yer almıştır.

Veri Toplama Süreci ve Uygulama

Araştırma için elde edilen veriler, 2018-2019 akademik yılının ikinci döneminde Bilim ve Kültür Merkezi’ nde eğitim görmekte olan üstün yetenekli çocuklardan toplanmıştır. Araştırmaya katılım sağlayan öğrenciler için gönüllülük esası göz önüne alınarak öğrencilerin onayı ayrıca öğrenci velilerinden ve uygulamanın yapıldığı kurumdan gerekli izinler sağlanmıştır.

Araştırma amacına uygun olarak çocuklara sunulacak dokümanlar uygulama öncesinden hazırlanmıştır. Uygulamada katılımcıların görüşlerini almak için yöneltilen açık uçlu sorular, araştırmacılar tarafından oluşturulmuş ve iki uzman görüşü alınarak görüşme formu geliştirilerek son hali verilmiştir.

Üstün yetenekli öğrencilere yöneltilen görüşme soruları;

1. Sizce yetenek ve üstün yetenek ne demektir?

2. Üstün yetenekli bireylerin özellikleri neler olabilir?
3. Üstün yetenekli olmanın avantajları ve dezavantajları neler olabilir?
4. Güçlü olduğunu düşündüğünüz yönleriniz var mı? Bunlar nelerdir?
5. Zayıf olduğunu düşündüğünüz yönleriniz var mı? Bunlar nelerdir?
6. İlgi alanlarınız nelerdir? İlgi duyma sebebini açıklayınız?

Araştırmanın uygulama süreci tamamlandıktan sonra, katılımcıların açık uçlu sorulara vermiş olduğu cevaplar araştırmacılar tarafından içerik analizi yöntemi ile analiz edilmiştir. Sorulara verilen cevaplar araştırmacılar tarafından kategorilendirilerek tablo üzerinden yorumlanmıştır.

Verilerin Analizi

Nitel araştırma desenlerine uygun yapılan bu çalışmada, analiz bölümünde de nitel veri analizlerinden faydalanılmıştır. Ekiz (2017: 74)' e göre nitel veri analizinde verileri kategori (gruplandırma) halinde kodlamalar yapılarak analiz edilebilir. Ayrıca bu analiz türünde betimleme-analiz-süreç ilişkisi göz önüne alınmaktadır. Yani nitel veri analizinde elde edilen verilerin kategorilere bölünerek betimlendiği ve sürecinde göz önüne alındığı bir analiz türü olduğu anlaşılmaktadır. Bu araştırmamızda da elde edilen veriler kategorilere (temalara) bölünmüş ve bu kategoriler (temalar) betimlenmiştir.

Temalar her bir soruya yönelik olarak ayrı ayrı belirlenmiştir. Tema başlıklarının frekansı alınarak çocukların kendilerini daha çok hangi temalarda tanımladıkları tespit edilmeye çalışılmıştır. Bunun nedeni üstün yetenekli çocukların kendilerini algılamaları arasında bir benzerlik veya farklılık olup olmadığını ortaya çıkarmaktır. Verilerin analizi esnasında öğrenciler tarafından verilen cevaplara da sıklıkla yer verilmiştir. Kadın öğrenciler K1, K2, erkek öğrenciler E1, E2... şeklinde kodlanarak görüşleri bu kodlar ile verilmiştir.

Nitel veri analizi temel düzey analiz ve üst düzey analiz olarak ikiye ayrılmaktadır. Bu çalışmada nitel veri analizinin alt başlığı olan üst düzey analiz türlerinden içerik analizi tekniğine uygun olarak verilerin analizi sağlanmıştır. İçerik analizi; yazılı bir doküman veya belgenin (Görüşme tekniği ile elde edilen belgeler vb.) içeriğinin incelenerek sonucun kategoriler, gruplar halinde sayısal veya istatistiksel olarak sunulmasını sağlamaktadır (Ekiz, 2017: 74-77).

Bulgular

Bu bölümde katılımcıların görüşme sorularına verdiği cevaplar araştırmacılar tarafından incelenmiş ve veriler doğrultusunda temalar belirlenmiştir. Verilerin analizi esnasında 4 ve 7. sınıf görüşleri ortak temalar oluşturduğu görülmüştür. Bu nedenle frekanslar ortak temalar altında verilmiştir. Her bir görüşme sorusu için verilen cevaplar ayrı ayrı tablolarda frekans ve yüzde olarak verilmiştir. Veriler yarı yapılandırılmış görüşme formunda elde edildiğinden, bir katılımcıların birden fazla temaya yönelik cevaplar verdiği görülmüştür. Bu nedenle her tema için tekrar etme sayısı üzerinden yüzdelik alınmıştır. Tablolar katılımcıların da cevapları dikkate alınarak yorumlanmıştır. Ayrıca doğrudan katılımcı görüşlerinden alıntılar yapılarak yorumlar desteklenmiştir. Katılımcı görüşleri verilirken katılımcılar "K" ile verilmiştir.

Araştırmada 15 katılımcı 7. sınıftan, 12 katılımcı 4. sınıftan olmak üzere 27 katılımcı görüşü incelemeye dahil edilmiştir.

Tablo 1: Sizce Yetenek ve Üstün Yetenek Ne Demektir ? Sorusuna Yönelik Katılımcı Görüşlerinin Frekans Dağılımı**Tablo 1: a) Yetenek**

Kategoriler	Frekans	%
Bir Alanda Başarı	20	74,07
Deneyim ile Geliştirilen	10	37,04
Herkesin Sahip Olduğu Özellik	7	25,93
Öznel / İlgi Alanı	7	25,93
Alışılmış Beceriler	6	22,22

Tablo 1. a' ya göre yetenek kavramının ne olduğuna yönelik katılımcı görüşleri yeteneğin yalnızca bir alanda gösterilen başarı, zamanla çevresel etkenler ile geliştirilebilecek bir beceri, bir ayrıcalık gerektirmeden herkeste bulunabilecek ilgi alanlarına göre değişkenlik gösteren öznel beceriler olarak tanımlanmaktadır. Öğrencilerin yetenek tanımlamaları tabloda verilen temalardan birden fazlasını söyleyerek de ifade de bulundukları görülmüştür. Katılımcıların %74, 07' sinin Yalnızca Bir Alanda Gösterilen Başarı olduğunu belirtmişlerdir. Katılımcıların %37, 04' ü Deneyim ile Geliştirilebilecek bir kavram olarak tanımlarken, Herkesin Sahip Olduğu Bir Özellik ve kişilerin Öznel veya İlgi Alanları doğrultusundaki beceriler şeklinde tanımlayan öğrenci yüzdeliği %25,93 lük bir oranla aynı yüzdeliğe sahip olduğu görülmektedir. %22, 22' lik bir yüzdelik ile Alışılmış Beceriler teması en az tekrar eden frekans özelliği göstermiştir. Tablo' ya göre katılımcılar en yüksek yüzdelik ile yetenek kavramını yalnızca "Bir Alanda Başarı" olarak ifade ettikleri söylenebilir.

Tablo 1: b) Üstün Yetenek

Kategoriler	Frekans	%
Akranlarına Göre Üstün Başarı	15	55,56
Üst Düzey ve Alışılmışın Dışında Beceriler	12	44,44
Yeteneğin Gelişmiş Hali	12	44,44
Birçok Alanda Başarı	9	33,33
Farklı Bakış Açısı ile Düşünmek	8	29,63
Doğuştan Gelen Özellik	5	18,52

Üstün yetenek kavramına yönelik öğrenci görüşleri incelenmesi sonucunda araştırmacılar tarafından verilere göre "Akranlarına Göre Üstün Başarı, Üst Düzey ve Alışılmışın Dışında Beceriler, Yeteneğin Gelişmiş Hali, Birçok Alanda Başarı, Farklı Bakış Açısı ile Düşünme ve Doğuştan Gelen Özellik" başlıklarında 7 tema içerisinde verilerek analiz edilmiştir. Tablo 1. b' de temaların tekrarlanma sıklığı frekans ve yüzdelik olarak verilmiştir.

Tablo 1. b' ye göre katılımcıların yarısından fazlası yani %55, 56' sı üstün yetenek kavramını "Akranlarına Göre Üstün Başarı" olarak tanımlamaktadır. "Üst Düzey ve Alışılmışın Dışında Beceriler ve Yeteneğin Gelişmiş Hali" temalarının %44, 44' lük bir yüzdelik ile aynı oranda ifade edildiği görülmektedir. Katılımcıların %33, 33' ü "Birçok Alanda Başarı", %29, 63' ü "Farklı Bakış Açısı ile Düşünme" şeklinde tanımlarken en az frekans tekrarı ile %18, 52' sinin üstün yetenek kavramını genetik ile ilişkilendirdikleri ve "Doğuştan Gelen Özellik" olarak tanımladıkları görülmektedir. Tabloya 1. a' ya göre katılımcıların üstün yetenek kavramının doğuştan gelen bir özellik ile ilişkilendirmelerinin veya kalıtsal olduğuna yönelik düşüncelerinin olmadığı söylenebilir.

Katılımcıların yetenek ve üstün yetenek kavramına yönelik düşüncelerinden örnekler:

K 3: “Yetenek bir insanın bir ya da birkaç alanda deneyerek elde ettiği başarıdır. Üstün yetenek ise herhangi bir alanda gösterilen başarının en üst seviyede olması ve elde edildenden başarının daha pozitif bir sonuç vermesidir. Yetenek ve üstün yetenek arasındaki fark sonuca bağlı bir durumdur. Örnek vermek gerekirse, yeteneği bir bina gibi düşünürsek üstün yeteneği bir gökdelen veya depreme karşı dayanıklı bir bina gibi düşünebiliriz”

K 5: “Bana göre yetenek insanların kendine özgü ilgi alanlarında yapabildiği şeylerdir. Örneğin birinin ilgi alanı basketbol, birinin ise futbol ise kişiler ilgi duydukları bu alanlarda başarılı olurlar. Bu da yetenekli olduğu alanı gösterir. Üstün yetenek ise yetenekli biri ile üstün yetenekli biri aynı alanlara ilgi duyuyorsa ilgi duydukları alanlarda üstün yetenekli olanın daha çok başarılı olmasıdır. Bence üstün yeteneğin çok düşünmekle ve uygulamalara katılmakla bir ilgisi var”

K 8: “Yetenek belli başlı bazı konularda veya ilgi duyduğu şeylerde, hobilerinde yeteneklilik, başarı göstermektir. Üstün yetenek ise, farklı alışık olunmayan konularda başarılı olmak, farklı düşünmek, daha farklı alanlara ilgi duymak ve bazı konularda ince detayları fark edebilmek gibi üst düzey becerilerdir”

Tablo 2: Üstün Yetenekli Bireylerin Özellikleri Neler Olabilir? Sorusuna Yönelik Katılımcı Görüşlerinin Frekans Dağılımı

Kategoriler	Frekans	%
Birden Çok Alanda Başarılı Olma	18	66,67
Anlama Kabiliyeti Yüksek (Hızlı Öğrenme)	16	59,26
Yaratıcı & Üretken	15	55,56
Meraklı ve Sorgulayıcı	12	44,44
Farklı Bakış Açısına Sahip	11	40,74
Sporcu Bireyler	10	37,04
Sayısal ve Görsel Hafızaları Kuvvetli	10	37,04
Yaptığı İş En İyi Yapan	10	37,04
Özgüveni Yüksek Bireyler	7	25,93
Azimli ve Çalışkan	7	25,93
Psikomotor Becerileri Yüksek	6	22,22
Gelişime Açık	6	22,22
Sosyal ve Duygusal	6	22,22
Sabırlı	6	22,22
Hayal Gücü Kuvvetli	5	18,52
Öngörülü	5	18,52
Çözüm Odaklı	5	18,52
Detaycı Bireyler	5	18,52
Pratik Zekâ	4	14,81
Utangaç	4	14,81
Empati Kurabilen	3	11,11
Lider Ruhlu	3	11,11

Katılımcılar üstün yetenekli bireylerin özellikleri için verdikleri cevaplar incelenerek elde edilen veriler doğrultusunda oluşturulan temalar tablo 2’ de yer almaktadır.

Tablo 2’ ye göre, katılımcıların %66,67’ si en yüksek frekans ile üstün yetenekli öğrencilerin özelliklerini Birden Çok Alanda Başarılı Olma olarak belirttikleri görülmektedir. %59, 26’ sı Anlama Kabiliyeti Yüksek (Hızlı Öğrenme) olarak ifade ederken %55, 56’ sı Yaratıcı & Üretken olduklarını belirtmiştir. Öğrencilerin %44,44 ‘ü üstün yeteneklilerin özelliklerini Meraklı ve Sorgulayıcı olarak belirtirken, %40,74 ‘ü Farklı Bakış Açısına Sahip bireyler olduğunu ifade etmişlerdir. Sporcu

Bireyler, Sayısal, Görsel Hafızaları Kuvvetli ve Yaptığı İş En İyi Yapan kategorilerinde ise 37,04 ile aynı yüzdelik görülmektedir. Özgüveni Yüksek Bireyler ve Azimli Çalışkan temaları da %25, 93' lük bir yüzdelik ile aynı iken Psikomotor Becerileri Yüksek, Gelişime Açık, Sosyal ve Duygusal, Sabırlı kategorilerinin de aynı frekans ve 22,22 yüzdesine sahip oldukları görülmektedir. Hayal Gücü Kuvvetli, Öngörülü, Çözüm Odaklı, Detaycı Bireyler temaları aynı frekans ve yüzdeliği sahip kategorilerdir. Pratik Zekâ, Utangaç, temaları %14, 81 iken en az yüzdelik %11,11 gibi bir değer ile Empati Kurabilen ve Lider Ruhlu temaları yer almaktadır.

Tablo 2' de verilen bulgulara göre üstün yetenekli bireylerin özellikleri arasında oldukça farklı özelliklerin ifade edildiği söylenebilir. Katılımcılar genel olarak üstün yetenekli bireylerin özelliklerini ifade ederken birden çok alanda olan başarıları ve hızlı düşünebilme, yaratıcı olmaları gibi özelliklerini vurgulamışlardır. Ancak empati kurma gibi bazı duyuşsal becerilerin tekrarlanma sıklığının yani yüzdeliklerinin düşük olduğu görülmüştür.

Katılımcı Görüşleri

K1: *Üstün yetenekli bireyler genellikle birçok konuda çevresindekilerden daha başarılıdır. Ayrıca aşırı özgüvenli olduklarını düşünüyorum. Çünkü annem beni bu konuda uyarıyor. Üstün yetenekliler bir konuda başarısız olduklarında kendilerini o konuda geliştirme isteğindedirler. Hep zirvede olmak isterler. Meraklı ve sorgulayıcıdır. Her şey onların yönetimi ve bilgisi dahilinde gelişsin isterler.*

K3: *Üstün yetenekli bireyler kendilerinin hangi alanda iyi olduklarının farkındadırlar. Aynı zamanda hangi alanda iyi olabileceklerini de tahmin edebilirler ve bu alanda daha iyi olmak için kendilerini motive ederler. Örneğin hafızasına güveniyor ve kuvvetli olduğunu düşünüyorsa mutlaka kendilerini hafızasının geliştirecek ve ilerletecek şeyler yapmaya teşvik ederler. Üstün yetenekli birey iyi olduğunu düşündüğü alanda kendisine güveni vardır. Bu güvenini sarsacak şeyler yapmaya çalışmaz. İyi olduğunu düşünerek de çalışmamazlık yapmaz. Daha iyi olmasına daha iyi bir temel kurmaya çalışır. Üstün yetenekli bireylerin mutlaka belli başlı alanlarda yetenekleri vardır.*

K5: *Üstün yetenekli insanlar çoğu zaman başaran asla pes etmeyen bazı durumlarda çözüm odaklı olan kişilerdir. Çoğu zaman üstün yeteneklilerin yapabildikleri diğer insanlara garip geliyor. Mesela ben bazı düşüncelerimi arkadaşlarımla paylaştığım zaman onlara çok saçma geliyor ve fikirlerime gülüyorlar. Aslında çevremdeki bu insanlar çok fazla aynı fikirde olan insanlar. Hatta bazen yaptığım hareketler, söylediğim sözler onlara anormal geliyor. Ama bu durumu üstün yetenekli grubundaki arkadaşlarıma anlattığım zaman beni kolayca anlayabileceğini düşünüyorum.*

K9: *Çabuk anlama ve algılama seviyeleri çok yüksektir. Zeki olduklarını söylemeye gerek yok sanırım. Meraklıdır. Farklı ve iyi düşüncelere sahiptirler. Yapılamaz denilen şeyleri yapma gayreti gösterirler. Bir işi en iyi şekilde yapabilirler. El becerileri vardır. Karşısındakini anlar, empati kurabilirler. Ayrıca kendilerine sorulacak soruları önceden tahmin edebilirler.*

K20: *Üstün yetenekliler konuları ve durumları daha çabuk anlayabilir ve uzun süre hafızasında tutabilirler. Kuvvetli hafızaya sahiptirler. Kavrama yetenekleri yüksektir. Diğer insanlara göre beyinlerinin daha fazla kısmını kullanabilirler. Konulara bakış açısı farklıdır ve diğer insanlarda farklı düşünürler. Yani düşündükleri şeyler farklı hayali şeylerdir. Bu nedenle insanlar onun ne demek istediğini anlamayabilirler. Çok yönlü düşünebilirler.*

K25: *Üstün yeteneklilerin dış görüntüsünden dolayı bir fazlalığı veya eksikliği yok. Ama zekâdan ve yeteneklerden dolayı bir fazlalığı bulunabilir. Çünkü üstün yeteneklidirler.*

Tablo 3: Üstün Yetenekli Birey Olmanın Avantajları ve Dezavantajları Neler Olabilir? Sorusuna Yönelik Katılımcı Görüşlerinin Frekans Dağılımı

Tablo 3: a) Avantajları		
Kategoriler	Frekans	%
Özel Olmaları	13	48,15
Hızlı Kavrama ve Düşünme	12	44,44
Derslerde Başarılı Olmaları	12	44,44
Birçok Konu Hakkında Bilgi Sahibi Olmaları	10	37,04
Başarı	9	33,33
Farklı Bakış Açısı ve Çok Yönlü Düşünebilmeleri	8	29,63
Kendine Güvenmeleri ve Övünecek Yönlerinin Olması	8	29,63
Yaşıtlarından İleride Olmaları	7	25,93
Hafızalarının Kuvvetli Olması	6	22,22
Öğretmen Takdiri	6	22,22
Ailelerinin Gurur Kaynakları Olmaları	4	14,81
Buluşlar Yapmaları	2	7,41

Tablo 3. a' da katılımcıların üstün yetenekli birey olmanın avantajları için verdikleri cevaplarından çıkan kategoriler frekans ve yüzdelikleri ile verilmiştir.

Tabloya göre katılımcılar üstün yetenekli birey olmanın en büyük avantajı olarak; Özel Olmak cevabını vermişlerdir. Katılımcıların %48,15' i üstün yetenekli olmanın avantajları arasında en çok Özel Olduklarını dile getirmişlerdir. Hızlı Kavrama ve Düşünme ile Derslerde Başarılı Olmaları kategorileri %44,44' lük bir yüzdelik ile aynı oranda tekrar edilmiş ve ikinci sırada yer alan avantaj olduğu görülmektedir. Ayrıca katılımcılar üstün yetenekli olmanın avantajlarını sırasıyla Birçok Konu Hakkında Bilgi Sahibi Olmaları (%37,04), Başarı (%33,33), Farklı Bakış Açısı ve Çok Yönlü Düşünebilmeleri (%29,63), Kendine Güvenmeleri ve Övünecek Yönlerinin Olması (29,63), Yaşıtlarından İleride Olmaları (%25,93), Hafızalarının Kuvvetli Olması teması ile Öğretmen Takdiri aynı frekansta olup (%22,22)' lik bir yüzdeliğe sahiptir. Ailelerinin Gurur Kaynakları Olmaları teması %14,81 iken Buluşlar Yapmaları teması %7,41 ile en az belirtilen iki avantaj olduğu görülmektedir.

Katılımcılar kendilerinde bulunan özellikleri veya yatkın oldukları durumları avantaja çevirebildiklerini dile getirmişlerdir. Ayrıca genel olarak üstün yetenekli olma durumlarını avantajlı bulduklarını belirtmiştir. Kendilerini özel bireyler olduklarını ifade eden katılımcıların ifadelerinde sürekli olarak kendilerine övgü içinde oldukları söylenebilir.

Tablo 3: b) Dezavantajları		
Kategoriler	Frekans	%
Beklentilerin Yüksek Olması	10	37,04
Çevre Algısındaki Olumsuzluk ve Baskı	8	29,63
Yalnız Kalma ve Utanma	8	29,63
Akranların Dışlaması	7	25,93
Dezavantajı Yok	5	18,52
Eğitim Yetersizliği	4	14,81
Ego	3	11,11
Çok Çalışma	2	7,41

Tablo 3. b' de üstün yetenekli öğrenci olmanın dezavantajı için verilen cevaplar 8 tema altında verilmiştir.

Katılımcılar %37,04' ü üstün yetenekli olmanın en çok dezavantajı olarak kendilerinden Beklentilerin Yüksek Olması' nı belirtmişlerdir. Çevre Algısındaki Olumsuzluk ve Yalnız Kalma ve Utanma kategorileri %29, 63' lük bir yüzde ile aynı frekansta yer almaktadır. Akranların Dışlaması' nı öğrencilerin %25,932 ü ifade etmiştir. Katılımcıların 18,52' si üstün yetenekli olmanın herhangi bir dezavantajı olmadığını belirtmiştir. Bu ifadeler Dezavantajı Yok kategorisinde ele alınmıştır. Ayrıca Eğitim Yetersizliği katılımcıların %14, 81' i tarafından ifade edilmiştir. Katılımcıların %11,11' i üstün yetenekli bireylerde Ego olduğunu belirterek bunun bir dezavantaj olduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca katılımcıların %7,41 ' i kendilerinden olan beklentileri karşılamak için Çok Çalışma' ları gerektiğini belirtmişlerdir.

Tablo 3.b' ye göre katılımcılar tarafından üstün yetenekli olmanın farklı dezavantajları olduğunu belirttikleri görülmektedir. Bu dezavantajların olmasını kendilerinde bulunan özelliklerine göre cevapladıkları görülmüştür. Öğrencilerin kendisinde eksik olarak gördüğü veya kendisi için olumsuzluk ifade eden durumları üstün yetenekli olmanın dezavantajı olarak gördüğü söylenebilir. Ayrıca üstün yetenekli olmanın avantajlarını belirtirken sürekli kendini övme durumu içerisinde olan katılımcıların, dezavantaj olarak Ego olma durumunu belirtmeleri dikkat çekicidir.

Tablo 4: Güçlü Olduğunu Düşündüğünüz Yönleriniz Var Mı? Bunlar Nelerdir? Sorusuna Yönelik Katılımcı Görüşlerinin Frekans Dağılımı

Kategoriler	Frekans	%
Sosyal Aktiviteler (Resim Çizme & Enstrüman, Spor)	16	59,26
Sözel Zekâ	12	44,44
Sayısal Zekâ	11	40,74
Psikomotor Beceri	9	33,33
Zekâ Oyunları	9	33,33
Hafızanın Güçlü Olması	7	25,93
Görsel Zekâ	7	25,93
Kişisel Gelişim	6	22,22
Arkadaş İlişkileri	5	18,52
Derslere Başarılı Olma	5	18,52
Yaratıcılık	5	18,52
Kendini İfade Edebilme	5	18,52
Kavrama Yeteneği	4	14,81
Farklı ve Hızlı Düşünme	3	11,11
Empati Kurma	2	7,41

Tablo 4' e göre katılımcılar üstün yetenekli bireylerin farklı alanlarda güçlü yönlerinin bulunduğunu belirtmişlerdir. Katılımcıların bu soruya yönelik görüşlerinde kendilerinde olan güçlü yönleri belirtirken bunu üstün yetenekli olmalarına dayandırdıkları görülmüştür.

Soruda güçlü yönleriniz var mıdır sorusuna tamamı "Evet" diyerek güçlü olduğu yönleri belirtmiştir. Katılımcıların %100' ü belirli konu ve alanlarda güçlü yönlerinin bulunduğunu ve bu özelliklerinin farkında oldukları görülmüştür. Bu nedenle tablo güçlü olduklarını belirttikleri alanlara göre oluşturulmuştur.

Katılımcıların 59,26' sı kendilerinde Sosyal Aktiviteler (Resim Çizme & Enstrüman, Spor) gibi psikomotor beceri gerektiren becerilerin en güçlü yön olduğunu belirtmişlerdir. Sırasıyla katılımcılar kendilerinde güçlü buldukları özellikler, %44, 44' ü Sözel Zekâ, %40,74' ü Sayısal Zekâ yönünün güçlü olduğunu belirtmektedir. Katılımcılara %33,33' lük aynı oranla Psikomotor Beceri ve Zekâ Oyunları' nda güçlü olduğunu belirtmiştir. Zekâ ve akıl oyunlarında güçlü olduğunu belirten öğrencilerin başarılı olduğunu belirttikleri oyunlar el becerisi gerektiren oyunlardan olduğu görülmüştür. Bu iki kategori aynı frekansta tekrar etmekle birlikte zekâ ve akıl oyunlarının

psikomotor beceri gerektiren bir beceri alanı olması ile dikkat çekmektedir. Zekâ ve akıl oyunları alanında güçlü olduğunu belirten öğrencilerin dolaylı olarak psikomotor becerilerinin de güçlü olduğu söylenebilir. Ayrıca katılımcılar “Hafızalarının Güçlü Olması, Görsel Zekâ, Kişisel Gelişim, Arkadaş İlişkileri, Derslere Başarılı Olma, Yaratıcılık, Kendini İfade Edebilme, Kavrama Yeteneği” gibi özelliklerini taşıdıklarını ve bunlarda güçlü olduğunu belirten öğrenciler bulunmaktadır. Katılımcıların 11,11 “Farklı ve Hızlı Düşünme” becerisini güçlü yön olarak ifade etmiştir. Tabloya göre katılımcılar farklı beceri ve yetenek gerektiren alanlarda güçlü olduklarını belirtirken, öğrencilerim %7,41 “Empati Kurma” da güçlü olduğunu belirtmesiyle dikkat çekmektedir.

Öğrencilerim güçlü olduğunu belirttikleri yönleri ilgi duydukları ve yapmaktan zevk aldığı özellikler olduğu ifadeler arasında verilmiştir. Katılımcı görüşlerine göre öğrenciler güçlü olduğu bu yönleri üstün yetenekli olmaları ile de bağdaştırmaktadır.

Tablo 5: Zayıf olduğunu düşündüğünüz yönleriniz var mı? Bunlar nelerdir? sorusuna yönelik katılımcı görüşlerinin frekans dağılımı

Kategoriler	Frekans	%
Sözel- Dilbilimsel Beceriler	11	40,74
Psikomotor Beceriler (Yazı Yazma)	6	22,22
Hatırlama (Unutkanlık)	5	18,52
Dikkat ve Odaklanma	4	14,81
Sayısal Beceriler	4	14,81
Yazı Yazmak	4	14,81
Kendini İfade Etme	4	14,81
Kırılgan Olma	4	14,81
Kaygılı Olma	3	11,11
Müzik Aletleri Çalma	3	11,11
İngilizce	3	11,11
Yok	3	11,11
Spor Faaliyetleri	2	7,41

Tablo 5’ e göre; katılımcıların 40,74’ ü Sözel-Dilbilimsel Becerileri zayıf yönleri olarak ifade etmişlerdir. Katılımcıların 22,22’ si Psikomotor Beceriler temasını oluşturan bazı el becerisi gerektiren alanlarda zayıf olduğunu belirterek bunu el becerilerinin zayıf olduğunu da ifade ederek belirtmişlerdir. Katılımcıların %14,81’ i Yazı Yazma’ da zayıf olduğunu belirtmiştir. Bu kategori Psikomotor beceri gerektiren bir durum olsa da araştırmacılar tarafından ayrı bir tema olarak verilmesi uygun görülmüştür. Bu durumun nedeni diğer katılımcılar tarafından belirtilmiş olmasa da görüşme formunda iki öğrenci dışında diğer katılımcıların yazılarının zor okunuyor olması ve belirgin yazım hatalarının tespitidir.

Katılımcıların %18,52’ si Hatırlama konusunda zayıf olduklarını belirterek bu kategori için Unutkanlık yaşadıklarını belirtmişlerdir. Katılımcıların %11, 11’ i Kaygılı Olduklarını ve bunu zayıf oldukları yön olarak belirttikleri görülmektedir. Aynı yüzdeler oranla %11, 11 ile Müzik Aletlerini Çalma, İngilizce ve Zayıf Yönüm Yok kategorilerinin ifade edildiği görülmektedir. Görüşme formuna verilen cevaplar arasında Sayısal Beceriler, Yazı Yazma, Kendini İfade Etme, Kırılgan Olma, Spor Faaliyetleri gibi alanlarda zayıf olduklarını belirten katılımcılar bulunmaktadır.

Katılımcıların zayıf olduklarını belirttikleri görüşleri incelendiğinde bu özellikler 13 tema altında ele alınmıştır. Tabloya göre katılımcılar en çok zayıf buldukları özelliği Sözel-Dilbilimsel Beceriler’ dir. Bu temaya yakın olarak katılımcılar alanlarında da zayıf olduğunu belirtmişlerdir. Bu nedenle öğrencilerin görüşlerinin birbiri ile soru 5’te uyumluluk gösterdiği söylenebilir. Ayrıca katılımcılar güçlü buldukları özelliklerinden farklı olarak zayıf yönlerini dile getirmiştir. Sayısalda

güçlü olduğunu belirten katılımcının soru 5' te sözel alanda veya edebiyat ve yazma gibi becerilerde zayıf olduğunu belirttiği görülmüştür. En belirgin örneği ise Spor Faaliyetlerinde katılımcıların %59,26' sı güçlü yönleri arasında ifade ederken, %7,41' i Spor Faaliyetlerini zayıf olduğu alanlar arasında belirttiği görülmektedir. Bu anlamda katılımcı görüşleri kendileriyle çelişmediği ve uyumlu olduğu söylenebilir.

Tablo 6: İlgi Alanlarınız Nelerdir? İlgi Duyma Sebebinizi Açıklayabilir Misiniz? Sorusuna Yönelik Katılımcı Görüşlerinin Frekans Dağılımı

Kategoriler	Frekans	%	Temaya İlgi Duyma Sebepleri
Spor	15	55,56	Sevme ve Aktivite-Turnuva
Matematik	10	37,04	Yetenek ve Aile Yönlendirmesi
Zekâ ve Akıl Oyunları	9	33,33	Başarım Duygusu Eğlenme ve Öğrenme
Müzik	8	29,63	Yetenek ve Beceri, Aile Yönlendirmesi
Kitap Okuma	7	25,93	Zevk Alma ve Dinlenme
Resim Çizme	6	22,22	Yetenek ve Beceri
Bilim ve Araştırma	6	22,22	Merak
Deney Yapma	3	11,11	Merak
Tarih	2	7,41	Merak ve Vatan Sevgisi
Kur' an-ı Kerim	1	3,70	Kur'an Öğretmeni Olma Hedefi

Tablo 6 ya göre; öğrencilerin ilgi alanları öncelikle Spor sırasıyla Matematik, Zekâ ve Akıl Oyunları, Müzik, Kitap Okuma, Resim Çizme, Bilim ve Araştırma, Deney Yapma, Tarih ve Kur' an-ı Kerim okuma ve araştırma gibi alanlara yönelik olduğu ortaya çıkmıştır. Bu temalardan katılımcıların %55,56' sının Spora ilgilerinin olduğu görülmektedir. Öğrencilerin %37,07 sinin Matematiğe ilgisinin olduğu görülürken bu sıralamayı %33,33 lük bir yüzdelik ile Zekâ ve Akıl Oyunlarına olan ilgi ile devam etmiştir. Katılımcıların %29,63' ü müziğe, %25,93' ü Kitap Okumaya, %22,22 Resim Çizme ve aynı yüzdelik ile Bilim ve Araştırmaya ilgilerinin olduğunu ifade ettikleri görülmektedir. Ayrıca katılımcılar Deney Yapmaya, Tarihe ve Kur'an-ı Kerim okumaya da yönelik ilgilerinin olduğunu belirtmişlerdir.

Katılımcıların yarısından fazlası %55,56' sı spora ilgilerinin olduğunu belirtmişlerdir. Bu temaya yönelik ifadelerde başarılı oldukları alan olması sebebiyle ve turnuvalarına katılmaktan zevk alması nedeniyle ilgi duyduklarını ifade etmişlerdir. %37,04' ü matematiğe ilgilerinin bulunduğunu belirtmiştir. Matematiğe ilgi duyulmasının sebebi olarak en iyi oldukları ders olması, sayısal işlemlerden zevk alınması ve ailelerinin isteği doğrultusunda şekillendiği yönünde ifadeler bulunmaktadır. Katılımcıların %33,33' ü Zekâ ve Akıl Oyunlarına ilgilerinin olduğunu belirtmişlerdir. Bu temaya ilgi duyma sebepleri ise zekâ ve akıl oyunlarını oynamaktan zevk almaları, bu oyunlar ile strateji kurma becerilerinin geliştiğini, görsel algılarının arttığı, arkadaş ilişkilerini olumlu yönde etkilemesi, rekabet ve başarı duygusunun verdiği haz şeklindeki ifadelerle açıklamışlardır. Katılımcıların %29,63' ü müziğe ve müzik aletlerine ilgilerinin olduğunu belirtmiştir. Bunun sebepleri arasında herhangi bir enstrüman kursuna gidiyor olmalarını ve ailelerinin talebi olduğunu ifade etmişlerdir. Resim Çizme, Katılımcılar arasında ilgi alanları olarak Kitap Okuma, Bilim, Deney Yapma, Tarih ve Kur' an-ı Kerim Okuma gibi alanlar bulunmaktadır. Bu alanlara ilgi duyulma sebebi olarak dikkatlerini çekmesi, hobileri arasında yer alması, merak uyandırıcı olması ve yapmaktan zevk alıyor olmaları şeklinde ifadeler bulunmaktadır. Kur' an-ı Kerim Okuma sadece 1 katılımcı tarafından belirtilmiştir. Bu temanın oluşturulmasındaki en büyük etken katılımcının 1. Soru haricinde tüm sorularında bu temaya yönelik ifadelerle yer vermesi olmuştur. Bunun nedeni olarak ileride Kur'an Öğretmeni olmayı istemesi olarak belirtmiştir.

Katılımcıların ilgileri farklı alanlara yönelik olduğu görülmektedir. Spora yönelik ortak bir ilginin olduğu söylenebilir. Ayrıca katılımcı görüşlerine göre ilgi alanları genellikle başarılı oldukları

alanlara göre şekillendiğini ifade ettikleri görülmüştür. Buna göre başarılı olunan alanın ilgi alanı olarak şekillendiği söylenebilir. Ayrıca aile etkisi katılımcıların ilgi alanlarının şekillenmesinde etkili olduğu da düşünülmektedir.

Sonuç

Bu bölümde görüşme sorularından elde edilen verilerin yer aldığı bulgu ve yorumlar başlığındaki tablo analizlerinde çıkan sonuçlar her soru için ayrı ayrı verilmiştir. Bulgu ve yorumlarda her tablo ve tema detaylı olarak incelenip yorumlandığı için bu bölümde genel sonuç ve bu sonuçların tartışması verilmiştir.

Soru 1 için Sonuçlar: Katılımcılar yetenek ve üstün yetenek tanımlarını kendilerinden örnekler vererek cevaplamışlardır.

a) Katılımcılar yetenek kavramını, frekansta en çok tekrar edenden en az tekrar eden temaya göre “Bir Alanda Görülebilecek Başarı, Deneyim ve Çalışma ile Geliştirilebilecek Bir Yeti, Bütün İnsanların Sahip Olduğu Bir Özellik, Kişilerin İlgi Alanlarına Göre Değişkenlik Gösterebilen Öznel Bir Durum ve Alışılmış Beceriler” şeklinde tanımlandığı görülmüştür. Katılımcıların %74, 07’ si yetenek kavramını en çok “Bir Alanda Gösterilen Başar” ı ile ilişkilendirmişlerdir.

b) Üstün yetenek kavramı için yapılan tanımlamaların analizi sonucunda frekansta tekrarında en çoktan en aza göre oluşan temalar, “Akranlarına Göre Üstün Başarı, Üst Düzey ve Alışılmışın Dışında Beceriler, Yeteneğin Gelişmiş Hali, Birçok Alanda Başarılı, Farklı Bakış Açısı ile Düşünmek, Doğuştan Gelen” temaları olmuştur. Katılımcıların %55,56’ sı üstün yetenek kavramını en çok “Akranlarına Göre Üstün Başarı” ile ilişkilendirmişlerdir.

Katılımcıların yetenek ve üstün yetenek kavramının ayrı kavramlar olduklarının farkında olduğu söylenebilir. Her iki kavram için de farklı tanımlamalar ortaya çıkmıştır. Katılımcılar görüşlerinde yetenek ve üstün yetenek kavramını tanımlarken örneklerle de açıklamışlardır. Katılımcıların tanımlamalarına göre yetenek ve üstün yetenek kavramı için farklı farklı tanımlamaların yapılabileceğinin mümkün olduğu söylenebilir. Alan yazını incelendiğinde bu iki kavram için TDK tanımlamasının yanı sıra araştırmacılar tarafından da farklı tanımlamaların olduğu görülmüştür. Bunun için ilgili literatürde bölümünde verilen araştırmalar incelenebilir.

Soru 2 için Sonuçlar: Katılımcılar üstün yetenekli bireylerin özelliklerini belirtmelerini istendiği bu soruda katılımcıların kendilerinin de bir üstün yetenekli birey olduğunu belirterek kendisinde olan özellikleri ve çevresinden kendisine yönelik söylenen özellikleri yazdıkları görülmüştür. Katılımcılar üstün yeteneklilerin özelliklerini kendi özelliklerini göz önünde bulundurarak belirtmişlerdir. Araştırmanın katılımcı grubu zaten üstün yetenekli bireylerden oluştuğu için kendi özelliklerini ifade etmeleri doğrudan üstün yetenekli bir bireyde var olan özelliğin birinci ağızdan ifade edilmesini sağlamaktadır. Bu nedenle üstün yetenekli bireylerin özelliklerinin neler olduğuna bu araştırma ile doğrudan ulaşıldığı söylenebilir. Bunun yanında bireyler bazı özelliklerini çevrenin kendisi için söylediği özelliklerin olduğunu da belirtmiştir. Böylelikle katılımcıların kendisi için söylediği özelliğinin çevrenin de ifade ettiğini belirterek kanıtlı bir ifade ile kendi cevabını desteklediği söylenebilir.

Katılımcı görüşlerine göre %66,67 ile en çok ‘Birden Çok Alanda Başarılı Olma’ özelliğinin bulunduğu ifade edilmiştir. Üstün yetenekli bireylerin özellikleri yüksek yüzdelerle sıralamasıyla; “Birden Çok Alanda Başarılı Olma, Anlama Kabiliyeti Yüksek (Hızlı Öğrenme), Yaratıcı & Üretken, Meraklı ve Sorgulayıcı, Farklı Bakış Açısına Sahip, Sporcu Bireyler, Sayısal ve Görsel Hafızaları Kuvvetli, Yaptığı İş En İyi Yapan, Öz güveni Yüksek Bireyler, Azimli ve Çalışkan, Psikomotor Becerileri Yüksek, Gelişime Açık, Sosyal ve Duygusal, Sabırlı, Hayal Gücü Kuvvetli, Öngörülü, Çözüm Odaklı, Detaycı Bireyler, Pratik Zekâ, Utangaç, Empati Kurabilen, Lider Ruhlu” temaları oluşmuştur.

Soru 3 için Sonuçlar: Üstün Yetenekli Birey Olmanın Avantajları ve Dezavantajlarının Neler olabileceğinin sorulduğu bu soruda cevaplar iki ayrı tablo halinde bulgu ve yorumlar bölümünde verilerek yorumlanmıştır. Bu soru için iki ayrı tablo altında temalar verilmiştir. Buna göre üstün yetenekli bireylerin avantaj ve dezavantajlarını belirtirken yine kendilerinde avantaj veya dezavantaj olarak gördükleri durumları ifade etmişlerdir. Böylelikle üstün yetenekli bir birey neleri avantaj, neleri dezavantaj olarak gördüğüne ulaşabildiği söylenebilir.

a) Üstün yetenekli bireylerin avantajları; katılımcı görüşlerine göre en çok frekans ile %48,15 ile “Özel Olmaları” ni avantaj olarak ifade ettikleri görülmüştür. Sırası ile bu avantajlar; “Özel Olmaları, Hızlı Kavrama ve Düşünme, Derslerde Başarılı Olmaları, Birçok Konu Hakkında Bilgi Sahibi Olmaları, Başarı, Farklı Bakış Açısı ve Çok Yönlü Düşünebilmeleri, Kendine Güvenmeleri ve Övünecek Yönlerinin Olması, Yaşıtlarından İleride Olmaları, Hafızalarının Kuvvetli Olması” temaları şeklinde oluşmuştur.

Katılımcılar üstün yeteneği doğrudan özel olma durumu ile bir avantaj olarak nitelendirdikleri söylenebilir. Ayrıca avantajlarını belirtirken sürekli olarak akranları ile kıyaslama yaparak ifade ettiklerine rastlanılmıştır. Katılımcıların üstün yeteneğin bazı artılarının olduğunu ve bu artıları da avantaja çevirebildiklerini ifade ettikleri görülmüştür. Bu anlamda katılımcılar üstün yetenekli olmaktan memnun oldukları söylenebilir.

b) Üstün yetenekli bireylerin dezavantajları; Üstün yetenekli olmanın getirmiş olduğu dezavantajları katılımcıların vermiş olduğu cevaplardan en çok frekans tekrarı sırası ile “Beklentilerin Yüksek Olması, Çevre Algısındaki Olumsuzluk ve Baskı, Yalnız Kalma ve Utanma, Akranların Dışlaması, Dezavantajı Yok, Eğitim Yetersizliği, Ego, Çok Çalışma” temalarına ulaşmıştır.

Üstün yetenekli olmanın dezavantajlarında tema frekansları ve yüzdeliklerinin oldukça yüksek olduğu söylenebilir. Bu nedenle üstün yetenekli bireyler kısmen benzer dezavantajlarını yaşadıkları düşünülmektedir.

Katılımcı görüşlerine göre en çok frekans ile %37,04 bir yüzdelik ile “Beklentilerin Yüksek Olması” ni dezavantaj olarak ifade ettikleri görülmüştür. Katılımcılar bu tema için ailelerinin, akranlarının ve öğretmenlerinin kendilerinden beklentilerinin yüksek olmasının kendilerinde olumsuz etki oluşturduğunu ve bu durumu en büyük dezavantaj olarak gördüklerini ifade etmişlerdir. Kendilerinin yapmayacağı bazı durumlarda dahi üstün yetenekli olmaları sebebiyle yapabileceği beklentisinin olduğunu ifadelerinde belirtmişlerdir. Bu ifadelere bulgular bölümünde Tablo 3: b’ de yer verilmiştir.

Katılımcılar çevre algısındaki olumsuz ve baskı olduğuna yönelik yanıtlar için; kendilerine karşı olan yargı ve düşüncelere de ifadelerinde yer verdikleri görülmektedir. Buna göre katılımcılar, üstün yetenekli olmanın çevrede hastalık olarak algılandığını, erken ölümlerin gerçekleştiğini, zaten biliyorsun mantığı, kendilerinden asla başarısızlık beklenmediği gibi olumsuz ifadelerle karşılaştıkları ifadelerinde bulunmuşlardır. Buna göre katılımcıların çevresindeki insanlardan oldukça olumsuz etkilenebileceği durumlar ile karşı karşıya kaldığı söylenebilir.

Katılımcılar üstün yetenekli olma özellikleriyle tanıtıldığı için bu durumdan utanma ve mahcubiyet duyduklarını dile getirmişlerdir. Bu utanma duygusunu mütevazı olma ile bağdaştırabileceğimiz yanıtlar ile karşılaşıldığı söylenebilir. Ayrıca ilgi duydukları alan, konu farklılıkları sebebiyle ve arkadaş ön yargısı nedeniyle yalnız kalacakları, insanların onları anlayamayacağı düşüncesinde olduklarını ifade etmişlerdir. İncelenen görüşlere göre katılımcıların bu düşüncede olması yine içinde bulundukları sosyal çevrenin görüşleri nedeniyle olduğu söylenebilir.

Katılımcılar akranları tarafından üstün yetenekli olması sebebiyle dalga geçildiği, ciddiye alınmadığı ve dışlandıklarını bir dezavantaj olarak örnekler ile ifade etmişlerdir. Ayrıca

katılımcılardan üstün yetenekli olmanın herhangi bir dezavantajının olmadığını da belirtenler bulunmaktadır. Katılımcılar kendileri için “Eğitim Yetersizliği” olduğunu dile getirmişlerdir. Kendileri için bulunan eğitimlerin oldukça az olduğunu ve olanların da konum olarak uzak olduklarına değindikleri görülmüştür. Kimi katılımcılar kendilerinde bu özelliğin ego oluşturduğunu belirtmiştir. Ayrıca katılımcılara göre üstün yetenekli bireyler gerek kendilerine yönelik beklentileri karşılamak gerek kendileri daha iyiye ulaşma arzusunda oldukları için çok çalışmaları gerektiğini belirtmişlerdir. Katılımcıların çok çalışmayı yorucu olması sebebiyle dezavantaj olarak ifade ettikleri görülmüştür.

İfadelere göre katılımcıların üstün yetenekli olmanın vermiş olduğu dezavantajları ifade ederken aslında kendilerinden kaynaklı dezavantajdan kaynaklı değil, içinde bulundukları sosyal çevreden kaynaklı olarak dezavantajlarının olduğunu düşündükleri söylenebilir.

Soru 4 için Sonuçlar: Katılımcılar güçlü oldukları yönleri ifade ederken farklı farklı alanlarda güçlü oldukları temalar oluşmuştur. Farklı temalara rağmen katılımcıların %59,26 sı Sosyal aktiviteler teması içerisinde yer verdiğimiz resim, enstrüman ve spor gibi alanlar güçlü olduğunu ifade etmişlerdir. Buna göre katılımcıların ilgi duydukları alanlar ile güçlü oldukları alanların aynı veya benzer olduğu görülmüştür.

Sırasıyla katılımcılar, Sözel Zekâ, Sayısal Zekâ, Psikomotor Beceri, Zekâ Oyunları, Hafızanın Güçlü Olması, Görsel Zekâ, Kişisel Gelişim, Arkadaş İlişkileri, Derslere Başarılı Olma, Yaratıcılık, Kendini İfade Edebilme, Kavrama Yeteneği, Farklı ve Hızlı Düşünme, Empati Kurma’ da güçlü olduklarını ifade etmişlerdir. Empati Kurmada güçlü olduğunu belirten yalnızca iki katılımcıya rastlanılmıştır. Ancak katılımcılar görüşlerinde doğrudan empati yeteneğinin yüksek olduğunu belirtmeyip, görüşme formunda belirttiği ve araştırmacılar tarafından bir empati durumu olduğuna kanaat getirildiği için bu tema içerisinde verilmiştir.

Katılımcıların %33,33’ Ü Zekâ ve Akıl Oyunlarında iyi olduklarını çok sayıda zekâ ve akıl oyunu örnekleri vererek açıkladıkları görülmüştür. Ayrıca katılımcılar ilgi duydukları alanları ifade ederken de %33,33 ile Zekâ ve Akıl Oyunlarının yer aldığı görülmüştür. Bu sonuçlara göre soru 4 ve soru 6 da ortak temaların olduğu görülmüştür. Katılımcılar ilgi duydukları alanlar ile güçlü oldukları alanlar sorusunda aynı temalarda cevaplar vermişlerdir. Bu nedenle katılımcı görüşlerinin kendi içerisinde tutarlılık gösterdiği söylenebilir. Buna göre zekâ ve akıl oyunları üstün yeteneklilerin eğitimlerinde hem sevdikleri hem de bu oyunlara yatkın olmaları sebebiyle eğitimlerinde yer alması gerektiği düşünülmekte ve tavsiye edilmektedir.

Soru 5 için Sonuçlar: Katılımcılar zayıf olduğunu düşündüğü yönleri farklılık göstermekle birlikte %40,74 ile Sözel-Dilbilimsel Beceriler’ de zayıf olduğunu bildiren 11 öğrenci bulunmaktadır. Sırasıyla katılımcılar Psikomotor Beceriler, Hatırlama (Unutkanlık), Dikkat ve Odaklanma, Sayısal Beceriler, Yazı Yazmak, Kendini İfade Etme, Kırılgan Olma, Kaygılı Olma, Müzik Aletleri Çalma, İngilizce, Zayıf Bir Yönü Yok ve sadece iki öğrenci de Spor Faaliyetlerinde zayıf olduğunu belirtmiştir.

Katılımcılar en güçlü oldukları kategoride en yüksek yüzdelik spor faaliyetleri iken en zayıf oldukları yönlerinde spor faaliyetleri en düşük yüzdeliğe sahiptir. Bu nedenle soru 4 ve 5 içerisinde de tutarlılık olduğu görülmüştür. Katılımcılar spor faaliyetlerine ilgi duyduklarını ve başarılı olduklarını ifade etmektedir. Zayıf yönü kategorisinde spor faaliyetleri yalnızca iki öğrenci tarafından tekrar edilmiştir.

Soru 6 için Sonuçlar: Katılımcılar ilgi duyma alanları ve ilgi duyma sebeplerini açıklamaları istendiği bu soru da farklı ilgi alanları ve ilgi sebeplerine ulaşılmıştır. Katılımcıların yarısından fazlası %55,56 ile Spora ilgi duyduklarını ifade etmişlerdir. Sırasıyla “Matematik, Zekâ ve Akıl Oyunları, Müzik, Kitap Okuma, Resim Çizme, Bilim, Deney Yapma, Tarih, Kur’ an-ı Kerim” alanlarına ilgilerinin olduğunu ifade etmişlerdir.

Katılımcılar bir önceki sorularda sormuş olduğumuz güçlü oldukları alanlar için spor, zekâ ve akıl oyunları, resim, müzik, sayısal beceriler gibi temalara ulaşmıştı. Aynı temalar bu soruda da tekrar etmiştir. Böylelikle katılımcıların güçlü oldukları alanlar ile ilgi duydukları alanlarda tutarlık söz konusu olduğu söylenebilir.

Bireylerin ilgi alanlarında farklılıklar olduğu ve iyi oldukları alanları keşfederek bu alan üzerine ilgileri arttırdıklarını ifade ettikleri görülmüştür. Katılımcılar ilgi duyma sebebi olarak başarılı olmaları, ailelerinin yönlendirmesi, zevk almaları, öğretmenlerinin yönlendirmesi, kurslar ve tercihleri doğrultusunda oluştuğunu ifade etmişlerdir. Buna göre katılımcıların ilgi duydukları alanların sebepleri zorunlu veya gönüllü olsa da şu an da memnun oldukları ve alanlara karşı sadece ilgi duymakla kalmayıp ilerleterek başarıya dönüştürmeye çalıştıkları da söylenebilir. Zekâ ve akıl oyunlarında turnuvalara katılma, spor alanlarında müsabakalara katılarak, enstrüman ve resim ile kendilerine rahatlatma alanı yaratma gibi avantaja çevirdikleri söylenebilir. Katılımcılar ilgi duydukları alanlarda ilerleyerek başarılı olmak istediklerini dile getirmişlerdir.

Araştırma sonucunda; katılımcıların cevaplarının tutarlığı söz konusudur. Diğer sorularda katılımcılar çelişen cevaplar vermemişlerdir. Katılımcıların tüm sorulara vermiş oldukları cevaplara göre üstün yetenekli bireylerin bilişsel anlamda olan gelişmişliğini duyuşsal anlamda da gelişmiş olduklarının farkında oldukları görülmüştür. Ayrıca bireyler psikomotor beceri gerektiren aktivite, etkinlik veya el becerisi isteyen alanlara ilgilerinin olduklarını ifade etmiş veya verdiği örnekler bu beceriyi gerektiren örnekler olduğu görülmüştür.

Katılımcıların tüm sorulara verdikleri cevaplar genel olarak incelendiğinde, üstün yetenekli bireyler; tarihe olan ilgilerinin nedenini vatan sevgisi ile açıklamaları, örneklerinde hayvan sevgisi, duyarlı olma, özellikle aileleri için fedakâr olma gibi ahlaki bilinç ve değer gerektiren cevaplar verdikleri görülmüştür. Üstün yetenekli bireylerde bulunan bu özelliklerin özellikle aileleri tarafından doğru yönlendirilmesi sonucunda bireylerde önemli ilerlemeler söz konusu olmuştur. Örneğin el becerisi ve kulağının iyi olduğunu düşünen bireyin ailesinin yönlendirmesi ile 5 enstrüman çalabiliyor olması gibi kendileriyle gurur duyacağı kazanımlara sahip olmaktadır.

Üstün yetenekli bireylerin geleceğin ve günümüzün önemli değerleri olduğu ve her türlü alanlarda üstün yetenekli bireyler için yapılan iyileştirme ve yeniliklerin geliştirilmesi ülke açısından ve tüm insanlık açısından olumlu durum ve sonuçlara ulaştıracaktır. Bu nedenle üstün yetenekli bireylerin kendilerini ifade etme olanağı bulduğu ve benlik algılarını ortaya çıkarmayı sağlayan bu araştırma üstünleri tanımamamızı ve onlar için alacağımız kararlarda, yapılacak uygulamalarda ve yapılması gerekenler açısından başvurulması tavsiye edilmektedir.

Öneriler

- Üstün yetenekli bireylerin kendilerini ifade edebilmelerini sağlayacak araştırmalar arttırılabilir.
- Üstün yetenekli bireyler için yapılacak çalışmalarda ve verilecek kararlarda, doğrudan üstün yetenekli bireylerin kendilerinin ifadelerinin bulunduğu bu araştırma dikkate alınması gerektiği düşünülmektedir.
- Üstün yetenekli bireylerin görüşlerine göre spor aktiviteleri, zekâ ve akıl oyunları, müzik aletleri, resim gibi alanlarda fırsatlar sunulabilir ve yönlendirmeler yapılabilir.
- Üstün yetenekli bireylerin en çok rahatsızlık olarak dile getirdiği çevre ve özellikle aile beklentisinin yüksek olmasının verdiği ağır sorumluluk ve akran dışlamasına çözüm olabilecek araştırmalar yapılabilir. (Aile eğitimleri ve akran iş birliği gibi uygulamaya çalışmalar).

Kaynakça

- Akarsu, F. (2004). *Üstün yetenekliler: Türkiye üstün yetenekli çocuklar kongresi seçilmiş makaleler kitabı*. Çocuk Vakfı Yayınları.
- Altunay, A., & Öz, F. (2006). Hemşirelik yüksekokulu öğrencilerinin benlik kavramı. *Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, (131), 46-59.
- Ataman, A. (2004). *Üstün zekalı ve üstün özel yetenekli çocuklar: 1. Türkiye üstün zekalı ve yetenekli çocuklar kongresi seçilmiş makaleler kitabı* (158-159). Çocuk Vakfı Yayınları.
- Bakır, B. (2015). *Üstün zekalı olan ve üstün zekalı olmayan öğrencilerin benlik algısı ve ebeveynlerin çocuk yetiştirme stilleri üzerine bir yapısal eşitlik modellemesi* [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Mersin Üniversitesi.
- Cüceloğlu D. (2000). *İnsan ve davranışı*. Remzi Kitabevi.
- Çağır, S. (2020). *Sosyal bilgiler kavramlarının öğretiminde zekâ ve akıl oyunları*. [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Yıldız Teknik Üniversitesi.
- Doğan, A. (2002). *Yapay zeka* (1. baskı). KARİYER.
- Ekiz, D. (2017). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Anı Yayıncılık.
- Gürbüz, S., Şahin, F. (2018). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri felsefe - yöntem – analiz* (5.baskı). Seçkin
- Gürün, O. A. (1991). *Psikoloji sözlüğü*, İnkılap Kitabevi.
- Hökelekli, H., Gündüz, T. (2004). *Üstün yetenekli çocukların karakter özellikleri ve değerler eğitimi*. A. Kulaksızoğlu, A. E. Bilgili, M. R. Şirin, (Hazırlayanlar). *1. Türkiye üstün yetenekli çocuklar kongresi bildiriler kitabı* (1. baskı) içinde (131-144). Çocuk Vakfı Yayınları.
- Zeka Bölümleri, <https://www.zeka.gen.tr/zeka-bolumleri.html>
- Kağıtçıbaşı, Ç. (2004). *Yeni insan ve insanlar* (10. basım). Evrim Yayınevi.
- Karagöllu, S. (1995). *Anaokulu almış ve almamış ilkökul öğrencilerinin cinsiyet ve sınıflarına göre okul başarı düzeyleri ile öz-saygı düzeylerinin incelenmesi* [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Hacettepe Üniversitesi.
- Marsh, H. W., & Hau, K.-T. (2003). Big-Fish--Little-Pond effect on academic self-concept: A cross-cultural (26-country) test of the negative effects of academically selective schools. *American Psychologist*, 58(5), 364–376. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.58.5.364>
- MEB. (2015). Bilim ve sanat merkezleri yönergesi. <https://orgm.meb.gov.tr/www/bilim-ve-sanat-merkezleri-yonergesi-yayimlandi/icerik/582>
- Oruç, Ş., Ateş, H., Çağır, S. (2019). Türk eğitim sisteminde geçmişten günümüze üstün yetenekliler için yapılan uygulamalar. *Uluslararası Ders Kitapları ve Eğitim Materyalleri Dergisi*, 2(2), 253-273.
- Selçuk, Z. (2009). *Eğitim psikolojisi* (17. baskı). Nobel Yayın Dağıtım.
- Türk Dil Kurumu. www.tdk.gov.tr
- Yılmaz, A. (2017). *Yapay zeka*. (2.baskı). KODLAB.
- Yörükoğlu, A. (2000). *Çocuk ruh sağlığı: Çocuğun kişilik gelişimi, eğitimi ve ruhsal sorunları*. Özgür Yayınları.